

FPAs ASLAK-kurser – innehåll och ansökan

Uppdaterad 23.11.2007

INNEHÅLL

FPAS ASLAK-KURSER – INNEHÅLL OCH ANSÖKAN	3
1. Yrkesorienterad medicinsk rehabilitering (ASLAK)	3
2. Grunder, genomförande	3
3. Ansökningsförfarande	4
4. Kursplanering	4
Planeringen av ASLAK -kurserna innefattar bl.a. nedannämnda sektorer:	5
5. Urvalskriterier, rehabiliteringsbeslut	6
6. Rehabiliteringspenning för kurstiden	7
7. Resekostnader	7
8. Rapportering	7
9. Litteratur rörande ASLAK -verksamheten	8

FPAS ASLAK-KURSER – INNEHÅLL OCH ANSÖKAN

1. Yrkesorienterad medicinsk rehabilitering (ASLAK)

Yrkesorienterad medicinsk rehabilitering ASLAK är en vid FPA utvecklad form av tidig rehabilitering för yrkesaktiva som syftar till att främja arbets- och funktionsförmågan och förbättra livsbemästringen (coping). ASLAK utgör en så etablerad rehabiliteringsform att den fick ett registrerat varumärke i juni 1997. Det har tagits fram en standard för ASLAK enligt vilken FPA definierar och övervakar kvaliteten på den rehabilitering som anskaffas.

Syftet med ASLAK -kurserna är att långsiktigt förbättra och upprätthålla arbetsförmågan i fall där risken för försämrade arbetsförmåga och tecknen på ohälsa är uppenbara. Det är således inte fråga om primärprevention, som är en uppgift för arbetsplatsen och speciellt för företagshälsovården. ASLAK innehåller dock även klart preventiva element: verksamheten är planerad för sådana arbetstagargrupper och branscher där den fysiska, psykiska och sociala belastningen är särskilt stor och lätt leder till att hälsoproblemen ackumuleras. ASLAK -åtgärder sätts in medan sjukdoms- och belastningssymtomen ännu är lindriga och reversibla.

ASLAK -verksamheten sker i samarbete mellan arbetsplatsen, företagshälsovården, serviceproducenten och FPA, ett samarbete till stöd för strävandena att ge klienten tillräckliga möjligheter och tillräckligt med tid att anamma de ofta rätt genomgripande ändringar som behövs i fråga om inställning, levnadssätt, arbetsrutiner, fritidssysselsättningar och livsstil. ASLAK -rehabiliteringen grundar sig huvudsakligen på inläring, som underlättas av detaljerade lägesbedömningar samt medicinsk och psykosocial rehabilitering. Med tanke på resultaten är det av avgörande betydelse att tröskeln sänks för rehabiliteringsklienten när det gäller att få hjälp med problemen och stöd på vägen.

Ett syfte med ASLAK -rehabiliteringen är att understödja arbetsplatsens egen TYKY-verksamhet som den nya ersättningspraxisen inom företagshälsovården skapat goda förutsättningar för. TYKY-arbetet kan och bör innefatta förebyggande aktiviteter för friska anställda (primärprevention).

2. Grunder, genomförande

Lagen om FPA-rehabilitering gör det möjligt för FPA att anordna ASLAK-kursverksamhet endast i form av prövningsbaserad rehabilitering. För ändamålet godkänner riksdagen årligen ett anslag som inte kan överskridas. Nya kurser planeras och godkänns därför för endast ett år åt gången.

ASLAK -kurser ordnas i form av institutions- eller dagrehabilitering vid för ändamålet godkända rehabiliteringscenter, vars service FPA skaffar genom konkurrensutsättning. För varje yrkesgrupp väljs det rehabiliteringscenter som har den bästa sakkunskapen.

ASLAK -kurserna genomförs vanligen i 2 - 3 etapper under ca ett års tid och de innefattar inalles 15 - 22 dygn. Gruppernas storlek är i allmänhet 8 -10 personer.

3. Ansökningsförfarande

Initiativen till de årliga ASLAK -kurserna kommer vanligen från arbetsplatserna och företagshälsovården, som tillsammans med arbetsgivaren kommer överens om att ansöka om en kurs. Även t.ex. fackförbund och serviceproducenter kan ansöka om kurser.

Ansökningsblanketten (KU 119) fås på FPAs webbplats (www.fpa.fi, Blanketter). Ansökningarna sänds före 5.5.2008 enligt följande:

- ansökningar om riksomfattande kurser sänds till rehabiliteringsgruppen. De riksomfattande kurserna kan vara kurser för vissa branscher, arbetsplatskurser vid stora företag där deltagarna kommer från olika delar av landet, eller olika kortkurser.
- ansökningar som gäller ASLAK -kurser vid en arbetsplats eller kortvariga regionala ASLAK -kurser sänds direkt till den FPA-byrå inom vars distrikt företagshälsovården finns. FPA-byråerna sänder ansökningarna vidare till kretscentralen för avgörande.

4. Kursplanering

Planeringen av ASLAK -kurserna sker under rehabiliteringsgruppens ledning i fall där målgruppen utgörs av arbetstagare från en ny bransch eller från ett riksomfattande företag där ASLAK -verksamhet inte tidigare anordnats eller där det gäller initialskedet av kursverksamheten.

Vid inledandet av regional ASLAK -verksamhet för en eller flera arbetsplatser medverkar FPAs kretscentral eller en av denna utsedd FPA-byrå. FPAs central-, krets- och lokalförvaltning avtalar om deltagande i den fortsatta planeringen.

För att säkerställa att information, samarbete och arbetsfördelning fungerar skickas en kallelse till planeringen av ny ASLAK -verksamhet ut i god tid till arbetsplatsen och FPAs kontaktperson, och till rehabiliteringscentret om detta avtalats/beslutats i förväg, samt vid behov till andra aktörer, t ex fack- eller företagargruppen eller sakkunniga. Så skapas en god grund för den senare planeringen, som sker i mindre grupper där rehabiliteringsteamets representanter har huvudansvaret. Den färdiga planen innehåller data om kursperioderna. Planeringens olika skeden skall alltid registerföras och uppgifterna tillställas alla medverkande instanser och personer.

ASLAK -rehabilitering för en helt ny bransch och/eller arbetsplats skall planeras i god tid. Rehabiliteringsprinciperna måste ges tid att genomsyra arbetsplatsen och bli en del av vardagen och tänkesättet för arbetsledningen, linjeorganisationen,

företagshälsovården, arbetarskyddsorganisationen och de anställda. I mindre, privata företag framhävs företagshälsovårdens roll i planeringen. Den sakkunskap som fack-, arbetstagar- och företagarförbunden samt arbetstagar- och arbetsgivarorganisationerna kan bidra med, kan utnyttjas i planeringen. Organisationerna har själva fungerat som initiativtagare när det gäller kurser för transport- och trafikbranschen, den merkantila branschen, hälsovårds- och socialbranschen.

Planeringen av ASLAK -kurserna innefattar bl.a. nedannämnda sektorer:

1. motivering (jfr ansökan, som företagshälsovården kommer överens om tillsammans med arbetsgivaren)
2. målgruppsdefinition: bransch, arbetsplats, geografisk bestämning, (riksomfattande, regionalt, lokalt), urvalsförfarande (samarbete med FPA-byrån eller kretscentralen, urvalskriterier)
3. information om rehabiliteringen på arbetsplatsen och vid behov, i samband med riksomfattande verksamhet, mera omfattande för den ifrågavarande yrkesgruppen (branschens tidskrifter, medlemsinformation etc)
4. principer för genomförandet: instanser och personer som deltar i planeringen, partiella och övergripande mål för rehabiliteringen sedda ur arbetstagarrens och arbetsplatsens synvinkel, arbetsfördelningen mellan rehabiliteringscentret och arbetsplatsen under själva rehabiliteringen och vid uppföljningen, konkreta uppgifter, tillsättande av ansvariga
5. genomförande vid rehabiliteringscenter: rehabilitering dagtid eller rehabilitering i slutenvård (med beaktande av villkoren för rehabiliteringspenning), personalens andel, behovet av utomstående sakkunskap (arbetsinstruktör, handledare, sakkunnig på arbetsplatsen etc), besök av arbetsplatsrepresentanter under kurstiden, behovet av träningslokaler och andra särskilda utrymmen, förutsättningarna för fritidsaktiviteter
6. detaljerat kursinnehåll, av vilket framgår det allmänna dagsprogrammet och den tid som reserverats för hälsorådgivning, motionsfostran, ergonomihandledning, arbetsundervisning, undervisningsdiskussioner, grupparbeten och individuella rehabiliteringsprogram samt fritidsverksamhet och deltagarnas egna aktiviteter
7. överenskommelse om arbetshandledning och undervisning på arbetsplatsen eller annanstans utanför rehabiliteringscentret, tids- och researrangemang och arbetsredskap etc
8. periodisering och schemaläggning med beaktande av säsongarbete, semestrar, vikariat och arbetsrytm
9. förberedelse för rehabiliteringsklienterna på arbetsplatsen ca en månad före den första kursperioden: medverkande från personalförvaltningen eller annan företrädare för arbetsplatsen, företagshälsovården, företrädare för

teamet från rehabiliteringscentret, företrädare för FPAs krets- eller lokalförvaltning; avtal om när, hur och med vilkas medverkan

10. överenskommelse om uppföljningen under kursperioderna och på arbetsplatsen: mätningar, prestationstest, arbetsprov, strukturerade förfrågningar och kliniska observationer
11. överenskommelse om hur fortsättningsrekommendationer framläggs och hur uppföljningen genomförs
12. överenskommelse om kursrapporteringen i enlighet med arbetsplatsens och FPAs behov.

Under planeringens gång är det beträffande arbetsplatsvis ASLAK -rehabilitering värt att preliminärt kartlägga hur länge verksamheten är avsedd att fortsätta. Till underlag för utvärderingen kan tas den på finländska undersökningar baserade uppgiften att 7 - 12 procent av arbetstagarna på olika slags arbetsplatser är i behov av tidigrehabilitering. Om arbetsplatsens behov av ASLAK -åtgärder är konstant från år till år, trots att var tionde arbetstagare deltagit i verksamheten, bör de faktorer på arbetsplatsen kartläggas som fortlöpande tenderar att nedsätta personalens arbetsförmåga.

5. Urvalskriterier, rehabiliteringsbeslut

Till ASLAK -kurserna uttas i allmänhet 8 - 10 personer. Klienterna väljs yrkesgruppsvis eller arbetsplatsvis. Som allmänna urvalskriterier kan följande betraktas:

- inrikatas på förvärvsarbetande personer
- samma arbete i flera års tid
- de problem som orsakar symptom/frånvaro måste vara arbetsrelaterade
- sjukledig i skälig omfattning de senaste två åren, liten sannolikhet att få pension
- rehabiliteringsmotivation, levnadssätt som stöder rehabilitering

Till ASLAK -kurser godtas i regel inte personer som

- har en så komplicerad sjukdomsbild att huvudsakligt hälsoproblem inte kan fastställas
- håller på att repa sig från akut sjukdom
- har genomgått operation av ryggraden utan att tillfriskna
- är så svårt sjuka att rehabilitering inte ger resultat
- är multiproblematiker eller inte lämpar sig för grupprehabilitering.

I samband med kursplaneringen avtalas urvalskriterierna och det preliminära kursprogrammet samt ansöknings- och urvalsförfarandet. De som söker sig till en kurs uppsöker företagshälsovårdsläkaren för att få ett B-utlåtande där behovet av rehabilitering framgår. Därefter fyller sökandena i ansökningsblanketterna KU 102 och KU 104 på FPA-byrån.

Deltagarna till arbetsplatsvisa ASLAK -kurser utses vanligen av den företagshälsovårdsenhet som ansökt om kursen. Företagshälsovården för in uppgiften om

förurvalet i bilageblanketten till rehabiliteringsansökan (KU 102), rehabiliterings- och anpassningsträningsskurser (KU 104), som sökanden fyllt i i tillämpliga delar och undertecknat. Efter förurvalet sänds ansökningarna med bilagor såsom man kommit överens om vid planeringsmötet antingen till FPAs kontaktperson eller till respektive FPA-byrå för individuellt rehabiliteringsbeslut. Utlåtande av sakkunnig-läkaren behövs då i regel inte.

De ASLAK -kurser som FPA ordnar kan ses på FPAs webbplats www.fpa.fi. Där finns även alla blanketter för ansökan om rehabilitering samt information om innehållet i ASLAK -kurserna och ansökningsanvisningar.

6. Rehabiliteringspenning för kurstiden

För ASLAK -kurstid kan rehabiliteringspenning betalas med stöd av lagen om FPA-rehabilitering. Kursdeltagarna skall fylla i en ansökningsblankett (KU 112) som FPA-byrån sänder ut tillsammans med rehabiliteringsbeslutet. Om klienten får lön under rehabiliteringen, kan rehabiliteringspenningen betalas till arbetsgivaren.

7. Resekostnader

De som deltar i en ASLAK® -kurs får kostnaderna för sin resa tur och retur till rehabiliteringscentret ersatta enligt taxan för allmänna färdmedel minus en egenandel.

8. Rapportering

Rehabiliteringscentret sammanställer rapporter gällande rehabiliteringen för varje kursdeltagare. Rapporterna skickas till klienterna, FPA och företagshälsovården samt vid behov till andra instanser som man kommit överens om med klienten. Om kursrapporteringen avtalas vid planeringsmötet.

Rehabiliteringscenterna tillställer FPA årligen före 30.4. rapporter om sin kursverksamhet där mål som man kommit överens om vid planeringen av verksamheten, partiella mål under kurstiden, beskrivningar av arbete, arbetsplats och målgrupp samt summauppgifter för medicinska, fysioterapeutiska och psykosociala förundersökningar och för de viktigaste förmätningarna, ingår. Ytterligare ges där en allmän beskrivning av verksamhetens innehåll jämte målsättningar samt bifogas ramprogram av vilket olika sakkunnigas andel i programmet framgår. Vidare redogörs för rehabiliteringens framskridande och problemen samt redovisas olika undersöknings- och mätningresultat. I detta sammanhang görs även ett sammandrag över fortsatt uppföljning och fortsättningsrekommendationer.

I syfte att åskådliggöra resultaten är det önskvärt att sammandragstabeller, grafik och bilagor används.

Utfallet av ASLAK -verksamheten har utretts i rehabiliteringscenternas kursrapporter och i företagshälsovårdsenheternas och arbetsplatsernas uppföljningsrapporter. Arbetet har även gett upphov till flera forskningsrapporter med samstämmiga och huvudsakligen positiva resultat, vilket inneburit att verksamheten kunnat fortsätta och utvidgas i rätt stor omfattning.

9. Litteratur rörande ASLAK -verksamheten

Det publiceras i allt ökande utsträckning undersökningar och översikter samt artiklar och utredningar om erfarenheter och praxis angående ASLAK -verksamheten. Vidare finns det litteratur som skapar grunder för en vidareutveckling av verksamheten eller sporrar till insikt om varför tidig rehabilitering behövs och ordnas i den form den nu ordnas. Många publikationer tar upp olika alternativa verksamhetsformer. I en del fall råkar verksamheten och dess berättigande ut för mycket kritisk granskning. Allt detta är viktigt för dem som planerar och genomför rehabiliteringsarbetet.

Litteraturförteckningar ingår i ASLAK -guiderna 1997 och 1998.

Från FPAs biblioteks- och informationstjänst (fax 020 634 1757) kan man beställa referensförteckningen över litteratur om ASLAK (1998).